

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษาได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประกอบแนวคิดในการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม ซึ่งจะนำเสนอตามลำดับ ดังนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม
2. แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งขนาดหมู่บ้าน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น
5. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล
6. บริบทเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
8. กรอบแนวคิดการศึกษา

1. แนวคิดและทฤษฎีการมีส่วนร่วม

1.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม ได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “การมีส่วนร่วม” ไว้ดังนี้

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527 : 2) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า หมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการ และควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคมตามความจำเป็น ซึ่งแสดงออกในรูปของการตัดสินใจในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง

ยูว์ฒน์ วุฒิเมธี (2531 : 31) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การให้ประชาชนเข้ามาทำกิจกรรมให้มากที่สุด เพื่อให้เขาได้ตัดสินใจลงมือทำงานตามที่เขา

ได้ตัดสินใจด้วยตนเอง ซึ่งจะเป็นการทำให้เขาได้ปฏิบัติตามความสนใจและความต้องการที่เขาได้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการนั้นจะทำให้เขาพัฒนายิ่งขึ้น

สุดาวรรณ มีบัว (2547 : 40) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ประชาชนสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันทำกิจกรรม หรือการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่ต้องการ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมกลุ่มใน ขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งหรือทุกขั้นตอน โดยร่วมคิดหาแนวทางวิธีการในการดำเนินงาน ร่วมดำเนินการ ร่วมในการกำหนดเปลี่ยนแปลง การร่วมในการตัดสินใจ และร่วมคิดตาม การดำเนินงานในกิจกรรมที่ทำร่วมกันทั้งรับประโยชน์จากกิจกรรมนั้นด้วย

สุจินต์ คาวีระกุล (2527 : 18) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า กระบวนการกระทำที่ประชาชนสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วม ในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนเอง โดยให้ประชาชนได้มีส่วนในการตัดสินใจเพื่อตนเอง และมีส่วนในการ ดำเนินการเพื่อให้บรรลุถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าว บรรณานาหรือที่ดั่งไว้ ทั้งนี้ต้องมีใช้การ กำหนดกรอบความคิดจากบุคคลภายนอก

ธิติกานต์ แสนไชย (2549 : 19) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง ความร่วมมือ ไม่ว่าจะของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้อง ต้องกัน ร่วมรับคิดชอบหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม เพื่อพัฒนาและ แลกเปลี่ยนให้เป็นไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กร

ปรัชญา เวสารัชช (2528 : 3-5) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าต้อง ครอบคลุมในประเด็นดังต่อไปนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นครอบคลุมถึงการสร้าง โอกาสที่เอื้อหรือ เปิดโอกาสให้สมาชิกทุกคน และสังคมได้ร่วมกิจกรรมนำไปสู่การพัฒนา และทำให้ได้รับ ประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนสะท้อนการเข้าไปเกี่ยวข้องกับโดยความสมัคร ใจเป็นประชาธิปไตยในการตัดสินใจเพื่อกำหนดนโยบาย การวางแผน และดำเนิน โครงการ พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการแบ่งสรรผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา การพิจารณาใน มิติดังกล่าว การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงเป็นการเชื่อมระหว่างส่วนที่ประชาชนลงทุน (แรงงานและทรัพยากร) เพื่อการพัฒนา กับประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

3. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจแตกต่างกันไปตามสภาพ โครงสร้างการบริหาร นโยบายและลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดการพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุน

เสนห์ จามริก (2540 : 20 ; อ้างใน โกวิทช์ พวงงาม. 2553 : 55) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้นำทุกอย่างซึ่งไม่ใช่การกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วม ต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดเอง โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ขั้นตอน คือ 1) การมีส่วนร่วมในการค้นหา 2) การจัดลำดับความสำคัญของปัญหาร่วมในการวิเคราะห์ถึงสาเหตุ ที่มาของปัญหา 3) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการและวางแผนร่วมกันในการแก้ปัญหา 4) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามแผน และ 5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล วิเคราะห์ปัญหา อุปสรรค และปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดผลสำเร็จ หมายถึงการเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นและมีพลังของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจ เพื่อกำหนดเป้าหมายของสังคมจัดทรัพยากร เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น และเป็นการปฏิบัติตามแผนการหรือ โครงการต่างๆ ด้วยความสมัครใจ

ลิสค์ (Lisk. 1985 : 15 ; อ้างใน โกวิทช์ พวงงาม. 2553 : 59) ได้ให้ความหมายการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าไปร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการดำเนินการตัดสินใจทุกระดับ ทุกรูปแบบในแต่ละกิจกรรม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของกระบวนการวางแผนซึ่งมีการกำหนดรูปแบบการทำงาน กำหนดแนวคิดการมีส่วนร่วมที่มีความสัมพันธ์กับการเข้าร่วมของมวลชนอย่างกว้างขวางในการเลือกการบริหาร การประเมินผลของแผนงานแต่ละโครงการที่จะนำมาซึ่งการยกระดับความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ธวัช เบญจาทิกุล (2529) (อ้างใน โกวิทช์ พวงงาม. 2553 : 61) ได้นิยามความหมายการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมเป็นการที่ประชาชนเข้าเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมการพัฒนา โดยการมีส่วนร่วมมีองค์ประกอบดังนี้ 1) มีประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกิจกรรมการพัฒนา 2) ผู้เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามบางอย่างส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน หรือ ทรัพยากรบางอย่าง เช่น เงินทุน วัสดุ ในกิจกรรมการพัฒนา

โกวิทย์ พวงงาม (2553 : 81) ได้สรุปความหมายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา คือ การให้โอกาสประชาชนเป็นฝ่ายตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนอย่างแท้จริงเป็นการเสริมพลังอำนาจ (Empowerment) ให้แก่ประชาชน/กลุ่ม/องค์กรชุมชนให้สามารถระดมขีดความสามารถในการจัดการทรัพยากร การตัดสินใจ และควบคุมดูแลกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนมากกว่าที่จะเป็นฝ่ายตั้งรับ สามารถกำหนดการดำรงชีวิตได้ด้วยตนเองให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามความจำเป็นอย่างมีศักดิ์ศรีและสามารถพัฒนาศักยภาพของประชาชน/ชุมชนในด้านภูมิปัญญา ทักษะ ความรู้ความสามารถและการจัดการ และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลกได้ และประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการอย่างเป็นอิสระ การทำงานต้องเน้นในรูปกลุ่มหรือองค์กรชุมชนที่มีวัตถุประสงค์ในการเข้าร่วมอย่างชัดเจน เนื่องจากพลังกลุ่มจะเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้งานพัฒนาต่างๆ บรรลุผลสำเร็จตามความมุ่งหมายได้

จากความหมายและแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนดังกล่าว ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลด้วยความสมัครใจ โดยประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมแสดงความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนา ร่วมติดตามการดำเนินงาน รวมถึงร่วมรับประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบผลของการพัฒนาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการต่อตนเองและส่วนรวม

1.2 ลักษณะ รูปแบบ และขั้นตอนการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 189) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมดังนี้ ลักษณะการมีส่วนร่วมมีหลายระดับตั้งแต่สมาชิกจนถึงเป็นผู้นำหรือประธานกรรมการ คือ

1. เป็นสมาชิก
2. เป็นสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม
3. เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วยเหลือ
4. เป็นกรรมการ
5. เป็นประธานกรรมการ

อดิน รพีพัฒน์ (2527 : 107) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน

4 ด้าน คือ

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางเพื่อการแก้ปัญหา

3. ด้านการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงาน

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน

ไพรัตน์ เสงฆะรินทร์ (2527 : 6-7) ได้กล่าวถึงลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบท ดังนี้

1. ร่วมทำการศึกษา ค้นคว้าปัญหา และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน รวมทั้งความต้องการของชุมชน

2. ร่วมคิด ร่วมสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชน หรือเพื่อสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ ที่มีประโยชน์ต่อชุมชนหรือสามารถสนองต่อความต้องการของชุมชนได้

3. ร่วมวางแผน นโยบายหรือแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรม เพื่อจัดและแก้ไขปัญหาและสนองต่อความต้องการของชุมชน

4. ร่วมการตัดสินใจ การใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบบริหารงานพัฒนาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

6. ร่วมลงทุนในกิจกรรม โครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเอง

7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบายแผนงาน โครงการ และกิจกรรมให้บรรลุตาม

เป้าหมาย

8. ร่วมควบคุม ติดตาม ประเมินผล และร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้โดยเอกชน และรัฐบาลให้ได้ใช้ประโยชน์ตลอดไป

ปรัชญา เวสารัชช์ (2528 : 91) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ ดังนี้

1. ร่วมแสดงความคิดเห็น

2. ร่วมสละทรัพยากรวัสดุ

3. ร่วมสละแรงงาน

4. ร่วมสละเวลา

Cohen and Uphoff (1980 : 213 - 218 ; อ้างใน โกวิทท์ พวงงาม. 2553 : 55)

ได้แบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชนบทออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) ซึ่งประกอบด้วย การริเริ่มตัดสินใจ การดำเนินการตัดสินใจกำหนดนโยบายจากความต้องการ และการตัดสินใจปฏิบัติการ อาจจะเป็นการตัดสินใจในช่วงระยะเวลาเริ่มแรก การตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม หรือ การตัดสินใจในช่วงการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Implementation) ซึ่งอาจเป็นไปในรูปของการเข้าร่วมโครงการ โดยให้การสนับสนุนด้านการบริหาร การประสานความร่วมมือ รวมทั้งการลงมือปฏิบัติการด้วยแรงงาน แรงเงิน และการสนับสนุนทรัพยากรอื่นๆ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) เป็นการร่วมกันที่จะรับผิดชอบต่อผลที่จะเกิดขึ้น หรือการมีส่วนร่วมต่อผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นในทุกๆ ด้าน

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) เป็นการร่วมกันควบคุมตรวจสอบผลการดำเนินงาน ตลอดจนเข้าไปแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

โจเซ่ เอ แอกบายานี่ (Jose A Agbayani) (1980 : 213 - 218 ; อ้างถึงใน สมศักดิ์ พรหมเชื้อ. 2551 : 67-68) ได้อธิบายรูปแบบการมีส่วนร่วม โดยแบ่งออกเป็น 16 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการประชุม
2. การมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการ
3. การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้นำ
4. การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ชักชวน
5. การมีส่วนร่วมในการสัมภาษณ์
6. การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้บริโภค
7. การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ริเริ่ม
8. การมีส่วนร่วมในการเป็นผู้ใช้แรงงาน
9. การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์
10. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
11. การตีปัญหาให้กระจ่าง
12. การออกเสียงสนับสนุน
13. การออกเสียงเลือกตั้ง
14. การใช้โครงการที่เป็นประโยชน์ให้ถูกต้อง
15. การช่วยเหลือในการรักษาโครงการ
16. การเป็นสมาชิก

องค์การอนามัยโลก (World Health Organization , WHO) (1981 : 41-49 ; อ้างถึงในสุภชัย ตริทศ. 2547 : 41 – 42) กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนที่สมบูรณ์ประกอบด้วยกระบวนการ 4 ขั้นตอน คือ

1. การวางแผน ประชาชนจะต้องมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาจัดอันดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดการใช้ทรัพยากร กำหนดวิธีการติดตามประเมินผล และประการสำคัญคือ การตัดสินใจด้วยตนเอง
2. การดำเนินกิจกรรม ประชาชนต้องมีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการ และการบริหารการใช้ทรัพยากร มีความรับผิดชอบในการจัดสรร ควบคุมทางการเงิน และบริการ
3. การใช้ประโยชน์ ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งพาตนเอง และควบคุมสังคม
4. การได้รับประโยชน์ ประชาชนจะต้องได้รับการแจกจ่ายผลประโยชน์จากชุมชนพื้นฐานที่เท่ากัน ซึ่งอาจจะเป็นผลประโยชน์ส่วนตัว สังคม หรือวัตถุก็ได้

สุวรรณ ชาติานิติ (2543 : 94) กล่าวถึง กระบวนการมีส่วนร่วม ที่ดำเนินงานกันอยู่ทั่วไป สามารถสรุปได้ 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การร่วมในการวางแผน (Participation in Planning) คือ การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา กำหนดลำดับความสำคัญ ตั้งเป้าหมาย กำหนดแนวทางดำเนินการ ติดตามประเมินผล และตัดสินใจ
2. การร่วมในการดำเนินกิจกรรม (Participation in Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร และการประสานความร่วมมือ
3. การร่วมในการใช้ประโยชน์ (Participation in Utilization) คือ การนำเอากิจกรรมมาใช้ให้เกิดประโยชน์ได้ ซึ่งเป็นการเพิ่มระดับของการพึ่งตนเองและควบคุมของสังคม
4. การร่วมในการได้รับประโยชน์ (Participation in Benefit Sharing) คือ การแจกจ่ายผลประโยชน์การพัฒนาอย่างยุติธรรม
5. การร่วมในการประเมินผล (Participation in Evaluation) เพื่อประชาชนจะได้ทราบถึงปัญหาและอุปสรรคต่างๆ เพื่อร่วมกันดำเนินการหาทางแก้ไขต่อไป

บัญชา แก้วส่อง (2531 : 15-19) ได้กล่าวว่า ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการพัฒนา มี 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มพัฒนาเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา กำหนดความต้องการ การจัดลำดับความสำคัญของ ปัญหา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและหาแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือการเข้าร่วมบริหารงานประสานงาน และดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนาเป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลกระทบ อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุ และจิตใจที่แสดงออกมาในเชิงรูปธรรมต่อสังคมหรือบุคคลก็ตาม

ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินผลการพัฒนาที่ได้กระทำไปว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งการประเมินอาจปรากฏในรูปของการประเมินย่อย (Formative evaluation) อันเป็นการประเมินผลความก้าวหน้าที่ทำเป็นระยะๆ หรือการประเมินรวมยอด (Summative evaluation) อันเป็นการประเมินผลโดยรวมหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ

เจมส์ คี ปีทอง (2549 : 41) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ไพรัตน์ เตะระรินทร์ (2527 : 8-16) ได้กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน 6 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ
3. การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ

4. การมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ
5. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
6. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

Cohen and Uphoff (1980 : 104 ; อ้างในพวงทอง โยธาใหญ่, 2545 : 127)

กล่าวว่า การมีส่วนร่วม เป็นแนวคิดที่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบมากที่สุด ซึ่งมีลักษณะ และขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ดังนี้

ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมการตัดสินใจ (Decision Making) ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประการแรกสุดที่จะต้องกระทำคือ การกำหนดความต้องการและการจัดลำดับความสำคัญ ต่อจากนั้นเลือกนโยบายและประชากรที่เกี่ยวข้อง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงการดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจปฏิบัติตามแผนที่วางไว้

ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ (Implementation) ในส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการดำเนินโครงการนั้น จะ ได้มาจากคำถามที่ว่าใครจะทำประโยชน์ให้แก่โครงการได้บ้าง และจะทำประโยชน์ได้โดยวิธีใด เช่น การช่วยเหลือด้านทรัพยากร การบริหารงานการประสานงาน และการขอความช่วยเหลือ เป็นต้น

ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) การมีส่วนร่วมในการประเมินผลนั้น สิ่งสำคัญที่จะต้องสังเกต คือ ความเห็น (View) ความชอบ (Preferences) และความคาดหวัง (Expectation) ซึ่งจะมีอิทธิพลสามารถแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของบุคคลในกลุ่มต่างๆ ได้

ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) ในส่วนที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพแล้ว ยังต้องพิจารณาถึงการกระจายผลประโยชน์ภายในกลุ่มด้วย ผลประโยชน์ของโครงการนี้ รวมทั้งผลที่ได้ประโยชน์ทางบวก และผลที่เด่นชัดในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะได้ประโยชน์และเป็นโทษต่อบุคคลและสังคมด้วย

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับลักษณะ และขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ผู้ศึกษาสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีอยู่ 4 ขั้นตอน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินการ การมีส่วนร่วมในการประเมินผล และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาครั้งนี้

1.3 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

อकिन ริฟิพัฒนา (2542 : 21-22) กล่าวถึงปัจจัยพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเกิดจากพื้นฐานของประชาชน 4 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องการมีความสามารถที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนนั้นต้องมีศักยภาพพอที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ได้ เช่น ประชาชนต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการของตนเอง วางแผน จัดบริหารจัดการองค์กรและการใช้ทรัพยากรในที่สุด

2. ประชาชนจะต้องมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพ ที่เปิดโอกาสให้ได้เข้าไปมีส่วนร่วม

3. ประชาชนต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ เห็นถึงประโยชน์ของการเข้าร่วม มิใช่เป็นการบังคับหรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ประชาชนไม่ประสงค์จะเข้าร่วม

4. ประชาชนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมที่ตนเองนั้นต้องการในระดับที่เหมาะสม

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 183) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม และแบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อในตัวบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์

2. ความเกรงใจในตัวบุคคลที่เคารพนับถือ หรือมีเกียรติยศ ชื่อเสียง ตำแหน่ง ทำให้ประชาชนเกิดความเกรงใจที่จะมีส่วนร่วมด้วย ทั้ง ๆ ที่ยังไม่เกิดความศรัทธาหรือความเต็มใจ

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากการที่บุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ทำให้ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่าง ๆ เช่น บีบบังคับให้ทำงานหนัก เป็นต้น

ประเวศ วะสี (2541 : 4) ได้กล่าวว่า การที่ประชาชนริเริ่มและช่วยตนเองได้นั้น ประชาชนต้องมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนเสียก่อน กล่าวคือ ต้องมีเงื่อนไขสำคัญอย่างน้อย 3 ประการคือ

1. ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม

2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม

3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม

หากไม่มีอิสรภาพ ไม่มีความสามารถ ไม่มีความเต็มใจแล้ว การมีส่วนร่วมของประชาชนจะไม่เกิดขึ้น นอกจากเงื่อนไขสำคัญ 3 ประการ ดังกล่าวแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังขึ้นอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรม
2. ประชาชนต้องไม่เสียค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินไปที่เขาประเมินค่าตอบแทนที่ได้รับ
3. ประชาชนต้องมีความพอใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
4. ประชาชนต้องสามารถสื่อสารรู้เรื่องเข้าใจกันทั้ง 2 ฝ่าย
5. ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสภาพทางสังคมหากมีส่วนร่วม

โกวิทย์ พวงงาม (2550 : 24) ได้เสนอช่องทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไว้ว่าจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนพัฒนา ทั้งแผนพัฒนา 5 ปี และแผนพัฒนาประจำปี โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิด และกำหนดการจัดทำแผนพัฒนา โดยการร่วมเสนอปัญหาความต้องการ และร่วมเสนอโครงการ/กิจกรรมเพื่อการพัฒนาในรูปแบบของกระบวนการทำประชาคมที่มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่อแผนพัฒนาในภาพรวม ร่วมกำหนดทิศทางการพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. การมีส่วนร่วมในการจัดซื้อจัดจ้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการพัสดุ พ.ศ. 2537 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่งตั้งผู้แทนประชาชนร่วมเป็นกรรมการในการจัดซื้อจัดจ้าง เพื่อให้เกิดความถูกต้องโปร่งใสและเป็นธรรม
3. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมประชุมสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องแจ้งวาระการประชุมให้ประชาชนทราบทุกครั้ง และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่เข้าร่วมสังเกตการณ์การประชุมสภาด้วย
4. การให้ประชาชนมีสิทธิในการเสนอข้อบัญญัติเพื่อให้สภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พิจารณาออกข้อบังคับตำบล ตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอข้อบัญญัติท้องถิ่น พ.ศ. 2552

5. ประชาชนมีสิทธิถอดถอนผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความประพฤติเสื่อมเสียตาม พ.ร.บ. ว่าด้วยการลงคะแนนเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542

วรรทัด ถัยนันท์ (2555 : 44 – 45 ; อ้างในโกวิทย์ พวงงาม. 2553 : 72 -73) ได้กล่าวถึงวิธีการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลว่า ประชาชนสามารถมีวิธีการเข้ามีส่วนร่วมได้ 3 ฐานะ ได้แก่

1. ฐานะผู้ส่งเสริม

การมีส่วนร่วมโดยวิธีการเลือกตั้ง กล่าวคือ มีความเอาใจใส่เข้าร่วมกิจกรรมขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) สม่าเสมอ หรือหากมีความสามารถและมีคุณสมบัติเหมาะสมก็สามารถมีส่วนร่วมโดยวิธีการสมัครเป็นสมาชิก อบต.

การมีส่วนร่วมในวิธีการทางกฎหมาย กล่าวคือ ปฏิบัติตามกฎหมายและเสียภาษีตามระเบียบข้อบังคับ

การมีส่วนร่วมในวิธีการในด้านความร่วมมือ กล่าวคือ สละแรงงาน พัฒนาท้องถิ่น ร่วมกิจกรรม อบต. ร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ช่วยเผยแพร่ข่าวสารและแสดงความคิดเห็นเพื่อสนับสนุนหรือไม่สนับสนุน โครงการ

2. ฐานะผู้รับบริการ

การมีส่วนร่วมโดยวิธีการแจ้งปัญหาหรือความเดือดร้อน สะท้อนภาพการบริการให้ผู้บริหาร อบต. รับรู้

การมีส่วนร่วมโดยวิธีการร่วมกันออกข้อบังคับท้องถิ่น หรือข้อบัญญัติท้องถิ่น

การมีส่วนร่วมโดยวิธีการร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้าง โดยวิธีสอบราคา ประกวดราคา

3. ฐานะผู้ตรวจสอบ

การมีส่วนร่วม โดยวิธีการเป็นผู้ตรวจสอบพฤติกรรมสมาชิกสภา อบต.

การมีส่วนร่วม โดยวิธีการตรวจสอบแผนพัฒนา อบต.

การมีส่วนร่วมโดยวิธีการตรวจสอบจัดทำข้อบังคับงบประมาณ

รายจ่ายประจำปีว่าตรงกับแผนพัฒนาตำบลหรือไม่ ตรวจสอบการก่อสร้างโครงการและค่าใช้จ่ายงบประมาณว่ามีความโปร่งใสหรือไม่

การมีส่วนร่วม โดยวิธีการเข้ารับฟังการประชุมสภาฯ อย่างสม่ำเสมอ
 การมีส่วนร่วม โดยวิธีการขอรับทราบข้อมูลหากเห็นว่าการทำงานของ
 อบต. ไม่โปร่งใส

การมีส่วนร่วม โดยวิธีการคัดค้านข้อบังคับหรือมติของ อบต. ที่ทำให้
 ประชาชนเกิดความเดือดร้อน

การมีส่วนร่วม โดยวิธีการตรวจสอบการทำงานของ อบต. เมื่อเห็นว่า
 ไม่ถูกต้องไม่โปร่งใสประชาชนในฐานะผู้ตรวจสอบต้องดำเนินการ โดยการแจ้งประธานสภา
 อบต. หรือสมาชิก เพื่อคัดค้านหากพบว่าผู้รับผิดชอบในสภาฯ เพิกเฉยจะต้องแจ้งนายอำเภอ
 ฟ้องศาล หากคณะกรรมการบริหาร อบต. หรือสมาชิกทำความเสียหายให้กับประชาชน และ
 รวบรวมประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งครั้งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เข้าชื่อร้องต่อผู้ว่าราชการ
 จังหวัดให้มีการลงคะแนนเสียง หากคะแนนไม่น้อยกว่า 3 ใน 4 ของผู้มีสิทธิลงคะแนนก็จะมี
 มติถอดถอนคณะกรรมการบริหารหรือสมาชิกสภา อบต. ได้

จากการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ผู้ศึกษาสรุป ได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการ
 มีส่วนร่วม ประกอบไปด้วย ปัจจัยส่วนบุคคล สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น เพศ
 อายุ ระดับการศึกษา ความเชื่อ ค่านิยม ตลอดจนความรู้สึกนึกคิด และการยอมรับและ
 สนับสนุนจากผู้อื่น ซึ่งเป็นปัจจัยภายในส่วนบุคคลที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

2. แนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งขนาดหมู่บ้าน

2.1 หลักเกณฑ์การคัดเลือกชุมชน

ชุมชนที่มีความประสงค์จะขอรับการจัดสรรงบประมาณตาม โครงการชุมชนพอเพียง
 ต้องเป็นชุมชนที่จัดตั้งขึ้นก่อนวันที่ 1 มกราคม ของปีงบประมาณที่มีการจัดสรรงบประมาณ
 ตามประกาศของจังหวัด ประกาศของกรุงเทพมหานครและประกาศของเทศบาล และมี
 ความรู้ความเข้าใจในแนวทางของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และสามารถนำไปปรับ
 ประยุกต์ใช้เพื่อปฏิบัติได้

2.2 หลักเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณ

จัดสรรโดยยึดหลักความเป็นจริงตามจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎรของชุมชน
 ที่ได้รับแจ้งจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย กรุงเทพมหานคร และเทศบาล ตาม
 หลักเกณฑ์ ดังนี้

1. ชุมชนขนาดที่ 1 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ไม่เกิน 50 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 100,000 บาท
2. ชุมชนขนาดที่ 2 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 51 คน ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 150 ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท
3. ชุมชนขนาดที่ 3 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 151 คน ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 250 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 300,000 บาท
4. ชุมชนขนาดที่ 4 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 251 คน ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 500 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 400,000 บาท
5. ชุมชนขนาดที่ 5 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 501 คน ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 1,000 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 500,000 บาท
6. ชุมชนขนาดที่ 6 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 1,001 คน ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 1,500 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 600,000 บาท
7. ชุมชนขนาดที่ 7 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 1,501 คน ขึ้นไป ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 700,000 บาท (คู่มือการบริหารจัดการโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน พ.ศ. 2553)

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการแบ่งขนาดหมู่บ้านตาม โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน พ.ศ. 2553 ซึ่งทางรัฐบาลได้ใช้เป็นเกณฑ์ในการจัดสรรงบประมาณให้กับชุมชนโดยยึดหลักความเป็นจริงตามจำนวนประชากรตามทะเบียนราษฎร์ของชุมชนที่ได้รับแจ้งจากกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และได้สอดคล้องกับขนาดของหมู่บ้านในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน ดังนั้นผู้ศึกษาจึงใช้เกณฑ์นี้ในการแบ่งขนาดหมู่บ้านเพื่อใช้ในการศึกษาต่อไป

3. แนวคิดเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ

3.1 ความหมายของการกระจายอำนาจ

อุทัย หิรัญโต (2523 : 14) ได้ให้ความหมายการกระจายอำนาจตามความหมายของวิชารัฐศาสตร์นั้น หมายถึง การที่รัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติกระจายอำนาจบริหารให้แก่หน่วยการปกครองท้องถิ่นมีอำนาจดำเนินกิจการภายในอาณาเขตของตน โดยปราศจากการแทรกแซง

โควิทซ์ พวงงาม (2543 : 28-29) ได้ให้ความหมายของการกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง การโอนกิจการบริการสาธารณะบางเรื่องจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลางไปให้ชุมชนซึ่งตั้งอยู่ในท้องที่ต่างๆ ของประเทศ หรือหน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำอย่างอิสระจากองค์การปกครองส่วนกลาง มี 2 รูปแบบ คือ

1. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นหรือการกระจายอำนาจตามอาณาเขต หมายถึง การมอบอำนาจให้ท้องถิ่นจัดทำกิจการหรือบริการสาธารณะบางเรื่องภายในเขตของแต่ละท้องถิ่น และท้องถิ่นมีอิสระในการปกครองตนเองพอสมควร
2. การกระจายอำนาจตามบริการ หรือการกระจายอำนาจทางเทคนิค หมายถึง การโอนกิจการบริการสาธารณะบางกิจการจากรัฐหรือองค์การปกครองส่วนกลางไปให้หน่วยงานบางหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำแยกต่างหากและอย่างเป็นอิสระ โดยปกติแล้วจะเป็นกิจการซึ่งการจัดทำต้องอาศัยความรู้ความชำนาญทางเทคโนโลยีแขนงใดแขนงหนึ่งเป็นพิเศษ เช่น การสื่อสาร วิทยุกระจายเสียงและโทรทัศน์ การผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นต้น

ธนศวรรี เจริญเมือง (2548 : 290- 295) ได้ให้แนวความคิดหรือทัศนคติต่อการกระจายอำนาจ ดังนี้

การกระจายอำนาจ (Decentralization) หมายถึง ระบบการบริหารประเทศที่เปิดโอกาสให้ท้องถิ่นต่างๆ มีอำนาจในการจัดการดูแลกิจการหลายๆด้านของตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดการกิจการแทบทุกอย่างของท้องถิ่น กิจการที่ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการดูแลมักจะ ได้แก่ ระบบสาธารณสุข โภค การศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแลชีวิตทรัพย์สิน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม ส่วนกิจการใหญ่ๆ 2 อย่าง ที่รัฐบาลกลางควบคุมไว้เด็ดขาดก็คือ การทหารและการต่างประเทศ

การเปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นดูแลจัดการปัญหาในระดับท้องถิ่นจึงมีคุณประโยชน์สำคัญอย่างน้อย 5 ด้าน คือ

1. แบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง
2. ทำให้ปัญหาในแต่ละท้องถิ่นได้รับการแก้ไขปรับปรุงได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามความต้องการของคนในท้องถิ่นนั้นๆ
3. ส่งเสริมให้คนแต่ละท้องถิ่นได้แสดงความสามารถพัฒนาบทบาทตนเองในการดูแลรับผิดชอบท้องถิ่นของตน
4. เป็นพื้นฐานสำคัญของคนในท้องถิ่นในการก้าวขึ้นไปดูแลแก้ไขปัญหาในระดับชาติ

5. เสริมสร้างความมั่นคงและเข้มแข็งให้แก่ชุมชนและทั้งประเทศ
เนื่องจากปัญหาต่างๆ ได้รับการแก้ไข สังคมมีความมั่นคงและเจริญก้าวหน้า ประชาชนมี
คุณภาพและมีบทบาทในการจัดการดูแลสังคมของตนเอง

จากความหมายและแนวความคิดของนักวิชาการเกี่ยวกับการกระจายอำนาจ จึงพอ
สรุปความหมายของการกระจายอำนาจ หมายถึง การให้อิสระแก่ประชาชน ในการบริหาร
จัดการท้องถิ่น เช่น การกำหนดนโยบาย การบริหารจัดการบริการสาธารณะการบริหารงาน
บุคคล การบริหารงานการเงินการคลัง ซึ่งในการกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นนั้นจะมุ่ง
ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกขั้นตอน โดยที่มีรัฐบาลกลางคอยกำกับ
ดูแลเท่าที่จำเป็น

3.2 สาระสำคัญของแผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
พ.ศ. 2543 มีกรอบความคิดที่สำคัญ 3 ประการ คือ (วุฒิสสาร ตันไชย. 2552 : 45 – 46)

1. ความเป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกล่าวคือ ในการ
กระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องคำนึงถึงการเปิด โอกาสให้องค์กร
ปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบาย และการบริหารจัดการบริการสาธารณะ
ตลอดจนการบริหารภายในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างแท้จริงภายใต้ความเป็นรัฐเดี่ยว
และความมีเอกภาพของประเทศ โดยเฉพาะการมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ดังนั้น
ในการกระจายอำนาจจึงเสมือนการมอบความรับผิดชอบในการจัดบริการสาธารณะให้แก่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องรับผิดชอบ และตอบสนองความต้องการของประชาชน
ในท้องถิ่น ได้อย่างอิสระ มิใช่เป็นการมอบภารกิจที่รัฐเคยดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการแทนเท่านั้น

2. หลักความสัมพันธ์ของการบริหารราชการแผ่นดิน กล่าวคือ ใน
การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นการปรับบทบาท อำนาจ หน้าที่
ระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นใหม่ ดังนั้น บทบาทของ
ราชการบริหารส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่เป็นผู้ปฏิบัติการหลักในการดำเนินกิจการของรัฐที่เคย
ทำแต่เดิม ส่วนบทบาทของราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาคจะรับผิดชอบในการกิจ
มหภาค และทำหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลการดำเนินงานของราชการบริหาร
ส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็น

3. หลักประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กล่าวคือ ในการกระจายอำนาจต้องคำนึงถึงการเพิ่มขีดความสามารถ ประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย เพื่อเป็นหลักประกันว่าประชาชนในท้องถิ่น จะได้รับการจัดบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องเร่งพัฒนาประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ ตลอดจนการเร่งส่งเสริมให้ประชาชนในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่น สนับสนุน และตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะคำนึงถึงความ เป็นอิสระขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น มีอิสระในการกำหนดนโยบาย และการบริหารจัดการบริการสาธารณะ โดยความสัมพันธ์ระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคนั้น จะเป็นการปรับบทบาทหน้าที่ระหว่างราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น ใหม่ โดยมุ่งเน้นหลักประสิทธิภาพการบริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3 ประโยชน์ที่สำคัญของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ (อุทัย หิรัญโต. 2523 : 16)

1. การกระจายอำนาจเป็นการแบ่งเบาภารกิจของรัฐบาลที่จะต้องทำในท้องถิ่นและรัฐบาลเองก็อาจทำไม่ได้ผล เพราะแต่ละท้องถิ่นมีปัญหาที่ต้องบำบัดแตกต่างกัน การแก้ปัญหาหรือจัดบริการสาธารณะให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีอยู่เป็นอันมาก โดยวิธีเดียวกันย่อมไม่ได้ผล การกระจายอำนาจให้แต่ละท้องถิ่นรับผิดชอบเอง องค์กรปกครองท้องถิ่นจะบริหารงานได้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากกว่า

2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจเก็บภาษีจากประชาชนได้โดยตรงและสามารถนำเงินนั้นไปใช้จ่ายได้ตามผลการใช้เงินว่าเป็นไปตามความต้องการของประชาชน เพียงใด ประโยชน์ในข้อนี้ก็คือ จะทำให้การใช้จ่ายเงินขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนองความต้องการมากยิ่งขึ้น

3. การกระจายอำนาจจะทำให้ท้องถิ่นสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้ อย่างฉับพลันทำให้การบริหารงานเป็นไปตามความต้องการของประชาชนได้ดีกว่ารัฐบาลทำเองเพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ใกล้ชิดกับประชาชน

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นแหล่งฝึกฝนให้ประชาชนได้มีโอกาสเข้าร่วมในการบริหารและการเมืองระดับท้องถิ่น ช่วยให้ประชาชนมีความคุ้นเคยและมีความ

ชำนาญในการใช้สิทธิหน้าที่ของพลเมือง อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การเข้าไปมีส่วนร่วม
ในทางการเมืองและการปกครองระดับชาติที่ดีและถูกต้องต่อไป

สรุปได้ว่า การกระจายอำนาจมีประโยชน์ หลายประการ เช่น ช่วยในการแบ่งเบา
ภารกิจของรัฐบาล การกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นรับผิดชอบเององค์กรปกครองท้องถิ่น
จะสามารถบริหารงานได้ตรงกับความต้องการของประชาชนมากกว่า และการกระจายอำนาจ
จะทำให้ท้องถิ่นสามารถตัดสินใจแก้ปัญหาต่างๆ ได้อย่างฉับพลัน

4. แนวความคิดเกี่ยวกับการปกครองส่วนท้องถิ่น

4.1 ความหมายของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523 : 4) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น คือ การปกครองที่
รัฐบาลมอบอำนาจให้ประชาชน ในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองและดำเนินการ
บางอย่าง โดยดำเนินการกันเอง เพื่อบำบัดความต้องการของตน การบริหารงานของท้องถิ่นมี
การจัดเป็นองค์กรมีเจ้าหน้าที่ ซึ่งประชาชนเลือกตั้งขึ้นมาทั้งหมด หรือบางส่วน ทั้งนี้มีความ
เป็นอิสระในการบริหารงาน แต่รัฐบาลต้องควบคุมด้วยวิธีการต่าง ๆ ตามความเหมาะสม จะ
ปราศจากการควบคุม ของรัฐหาได้ไม่เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นสิ่งที่รัฐทำให้เกิดขึ้น

ทวี พันธุวาทิภูฏ (2531 : 12-13) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การ
ปกครองที่อยู่ภายใต้หน่วยการปกครองระดับประเทศในประเทศที่เป็นรัฐเดี่ยว และอยู่กับว่า
หน่วยการปกครองระดับมลรัฐในประเทศที่เป็นรัฐรวม โดยเจ้าหน้าที่ของหน่วยการปกครอง
ดังกล่าวมีความรับผิดชอบขั้นต้นต่อท้องถิ่นของตน และได้รับการรับรองให้มีอำนาจหรือ
มลรัฐ ซึ่งเป็นผู้ให้กำเนิด หรือจัดตั้งหน่วยการปกครองท้องถิ่นนั้น ดังนั้น จึงอาจจะกล่าวใน
แง่ประชาธิปไตยว่า การปกครองท้องถิ่นเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและ
เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

เดเนียด วิท (Danial Wit. 1967 : 101-103 ; อ้างถึงใน โกวิทช์ พวงงาม.
2543 : 20) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การปกครองที่รัฐบาลกลางให้อำนาจ
หรือ กระจายอำนาจ ไปให้หน่วยการปกครองท้องถิ่น เพื่อเปิด โอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น
ได้มีอำนาจในการปกครองร่วมกันทั้งหมด หรือเพียงบางส่วนในการบริหารท้องถิ่นตาม
หลักการที่ว่าถ้าอำนาจการปกครองมาจากประชาชนในท้องถิ่นแล้ว รัฐบาลของท้องถิ่นก็
ย่อมเป็นรัฐบาลของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน ดังนั้นการบริหารการ
ปกครองท้องถิ่นจึงจำเป็นต้องมีองค์กรของตนเอง อันเกิดจากการกระจายอำนาจของรัฐบาล

กลาง โดยให้องค์กรอันมิได้เป็น ส่วนหนึ่งของรัฐบาลกลาง มีอำนาจในการตัดสินใจและบริหารงานภายในท้องถิ่นในเขตอำนาจของตน

ธนสวรรค์ เจริญเมือง (2550 : 27) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่นก็คือ ระบบการบริหารและจัดการกิจการสาธารณะ และทรัพยากรต่างๆ ของท้องถิ่นหนึ่งภายในรัฐหนึ่ง เป็นท้องถิ่นที่มีขอบเขตชัดเจนภายในรัฐนั้น มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีโครงสร้างด้านอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดโดยกฎหมายทั่วไปและ/หรือกฎหมายพิเศษ

อรอุมา พงษ์จำปา (2553 : 14) นิยามว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยเลือกตัวแทนเข้าเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น โดยยึดหลักการปกครองตนเองและสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น

จากนิยามดังกล่าวข้างต้น พอสรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่น หมายถึง การที่รัฐบาลกลางกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการท้องถิ่น โดยเลือกตัวแทนเข้าเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่น โดยยึดหลักการปกครองตนเองและสามารถแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีรัฐบาลกลางทำหน้าที่คอยกำกับดูแลเท่าที่จำเป็น

4.2 ลักษณะสำคัญของหลักการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2543 : 22) ได้สรุปลักษณะสำคัญของการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีฐานะเป็นนิติบุคคลจัดตั้งขึ้นโดยกฎหมาย แยกจากรัฐบาลกลางหรือรัฐบาลแห่งชาติ มีขอบเขตการปกครองที่แน่นอน
2. มีอิสระในการบริหารงาน และสามารถใช้อำนาจหน้าที่ของตนเองในการวินิจฉัยและการกำหนดนโยบายภายใต้การควบคุมของรัฐ
3. มีงบประมาณของตนเอง โดยมีอำนาจเก็บภาษีและรายได้อื่นๆตามที่กฎหมายกำหนด
4. คณะผู้บริหารท้องถิ่นได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นนั้นทั้งหมดหรือบางส่วน

จากลักษณะสำคัญของหลักการปกครองท้องถิ่น จะเห็นได้ว่า การปกครองท้องถิ่นยึดหลักการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยมีคณะผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่น มุ่งส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นเป็นหน่วยงานหลักในการจัดทำบริการสาธารณะ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น

4.3 องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น

คณะกรรมการปรับปรุงระบบการบริหารการปกครองท้องถิ่น (อ่างใน โกวทิย พวงงาม. 2543 : 24) ได้สรุปองค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น ดังนี้

4.3.1 เป็นองค์กรที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล และทบวงการเมือง

4.3.2 มีสภาและผู้บริหารระดับท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งตามหลักการ

ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

4.3.3 มีอิสระในการปกครองตนเอง

4.3.4 มีเขตการปกครองที่ชัดเจนและเหมาะสม

4.3.5 มีงบประมาณรายได้เป็นของตนเองและเพียงพอ

4.3.6 มีบุคลากรปฏิบัติงานของตนเอง

4.3.7 มีอำนาจหน้าที่ที่เหมาะสมต่อการให้บริการ

4.3.8 มีอำนาจออกข้อบังคับเป็นกฎหมายของท้องถิ่นภายใต้ขอบเขตของ

กฎหมายแม่บท

4.3.9 มีความสัมพันธ์กับส่วนกลางในฐานะเป็นหน่วยงานระดับรอง

ของรัฐ

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการปกครองท้องถิ่น จะมีลักษณะเป็นเสมือนรัฐ ๆ หนึ่ง ซึ่งประกอบไปด้วยประชากร อาณาเขต มีรัฐบาลและมีอำนาจริบไต่สามารถจะบริหารจัดการท้องถิ่นได้อย่างอิสระ เพราะมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมีส่วนกลางคอยกำกับดูแลเท่าที่จำเป็น

4.4 วัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น

อุทัย หิรัญโต (2523 : 10-11) ได้สรุปวัตถุประสงค์ของการปกครองท้องถิ่น ไว้ดังนี้

4.4.1 เพื่อประสิทธิภาพการบริหาร การกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นนั้นรับผิดชอบปกครองตนเอง ซึ่งในทางปฏิบัติย่อมจะดำเนินการสนองตอบความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้อง และทำให้ไม่ต้องเสียเวลาในการเสนอเรื่องไปยังรัฐบาลกลาง ซึ่งกว่ารัฐบาลกลางจะวินิจฉัยสั่งการจะเป็นการสิ้นเปลืองเวลา

มีใช้น้อย หากรัฐบาลกลางกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น ดำเนินการเองได้ ท้องถิ่นก็สามารถบริหารงานสำเร็จลงในท้องถิ่นนั่นเอง

4.4.2 เพื่อประหยัด โดยที่ท้องถิ่นแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันตามสภาพภูมิศาสตร์ และจำนวนประชากร จึงเป็นเหตุให้สภาพความเป็นอยู่และรายได้แตกต่างกันด้วย เพื่อให้การปกครองของรัฐสามารถจัดบริหารอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและเสมอหน้ากัน จึงได้มีการจัดตั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขึ้น และรัฐบาลกลางได้มอบอำนาจให้ท้องถิ่นจัดเก็บภาษีอากร ซึ่งเป็นวิธีการหารายได้ให้กับท้องถิ่น เพื่อนำไปใช้ในการบริหารกิจการของท้องถิ่น และเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่นอย่างแท้จริง

4.4.3 เพื่อให้หน่วยการปกครองท้องถิ่นเป็นสถาบันที่ให้การศึกษารูปการรองรับประชาชนโดยแก่ประชาชน

4.4.4 เพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง

สรุปได้ว่า การปกครองท้องถิ่นเกิดขึ้นเพื่อแบ่งเบาภาระของรัฐบาลกลาง โดยมุ่งให้องค์กรปกครองท้องถิ่นสามารถดำเนินการเองได้ โดยที่ไม่ต้องรอความช่วยเหลือจากรัฐบาลส่วนกลาง สามารถที่จะแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น ในชุมชน ได้อย่างทัน่วงทีและประหยัดงบประมาณ

4.5 ความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น

โกวิท พวงงาม (2543 : 25) ได้สรุปความสำคัญของการปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนี้

4.5.1 การปกครองท้องถิ่นถือเป็นรากฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นสถาบันฝึกสอนการเมืองการปกครองให้แก่ประชาชน ทำให้เกิดความคุ้นเคยในการใช้สิทธิและหน้าที่พลเมือง อันจะนำมาสู่ความศรัทธาเลื่อมใสในระบอบประชาธิปไตย

4.5.2 การปกครองท้องถิ่นเป็นการแบ่งเบาภาระของรัฐบาล

4.5.3 การปกครองท้องถิ่นจะทำให้ประชาชนรู้จักการปกครองตนเอง เพราะเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งจะทำให้ประชาชนเกิดสำนึกในความสำคัญของตนเองต่อท้องถิ่น ประชาชนจะมีส่วนร่วมรับรู้ถึงอุปสรรค ปัญหา และช่วยกันแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นของตน

4.5.4 การปกครองท้องถิ่นสามารถตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นตรงเป้าหมาย และมีประสิทธิภาพ

4.5.5 การปกครองท้องถิ่นจะเป็นแหล่งสร้างผู้นำทางการเมือง
การบริหารของประเทศในอนาคต

4.5.6 การปกครองท้องถิ่นสอดคล้องกับแนวคิดในการพัฒนาชนบท
แบบพึ่งตนเอง

สรุปได้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อการ
วางรากฐานการพัฒนาประชาธิปไตย และการพัฒนาประเทศ เพราะการปกครองส่วน
ท้องถิ่นเป็นการปูพื้นฐานให้ประชาชนเข้าใจถึงระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย รู้จัก
สิทธิ หน้าที่ ตลอดจนบทบาทในการที่จะมีส่วนร่วมในทางการเมือง สามารถบริหารจัดการ
ท้องถิ่นของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. แนวคิดเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบล

5.1 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลปัจจุบัน มีลักษณะโครงสร้างที่มีทั้งฝ่าย
นิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ซึ่งเกิดขึ้นตาม พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหาร
ส่วนตำบล พ.ศ. 2537 (แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ.2546) ทำให้โครงสร้างของสภา
องค์การบริหารส่วนตำบล และคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล มีดังนี้

1. โครงสร้างสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย สมาชิกสภา
องค์การบริหารส่วนตำบล หมู่บ้านละ 2 คน มาจากการเลือกตั้ง
2. โครงสร้างคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย
นายกองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนที่มีสิทธิ์
เลือกตั้งในพื้นที่ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล 2 คน และเลขานุการนายกองค์การ
บริหารส่วนตำบล

นอกจากนี้องค์การบริหารส่วนตำบล ยังได้แบ่งหน่วยการบริหารและภารกิจ
หน้าที่ความรับผิดชอบ โดยจัดแบ่งส่วนราชการองค์การบริหารส่วนตำบล ออกเป็น สำนัก
ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ส่วนการคลัง ส่วนโยธา ส่วนการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม
ส่วนสวัสดิการสังคม ส่วนสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม และส่วนส่งเสริมการเกษตร

5.2 อำนาจหน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

1. ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนาตำบลเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการ
ขององค์การบริหารส่วนตำบล

2. พิจารณาและให้ความเห็นชอบร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล
ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีและร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

3. ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะผู้บริหาร ให้เป็นไปตามนโยบายและ
แผนพัฒนาตำบล และกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับของทางราชการ

5.3 อำนาจหน้าที่ของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

1. บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามมติ ข้อบัญญัติ
และแผนพัฒนาตำบลและรับผิดชอบการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อสภา
องค์การบริหารส่วนตำบล

2. จัดทำแผนพัฒนาตำบลและงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภา
องค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาให้ความเห็นชอบ

3. รายงานผลการปฏิบัติงาน และการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหาร
ส่วนตำบลทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง

4. ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ทางราชการมอบหมาย

5.4 อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

พระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไข
เพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 5 พ.ศ. 2546 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ไว้
ดังนี้

1. มีอำนาจหน้าที่หลัก (มาตรา 66) คือ พัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ
วัฒนธรรม

2. มีอำนาจหน้าที่ที่จะต้องทำในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล (มาตรา 67)
ดังต่อไปนี้

2.1 จัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก

2.2 รักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ

รวมทั้งกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

2.3 ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ

2.4 ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

2.5 ส่งเสริมการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

2.6 ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุและผู้พิการ

2.7 คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

2.8 บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรม
อันดีของท้องถิ่น

2.9 ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

3. องค์การบริหารส่วนตำบลอาจจัดทำกิจกรรมในเขตองค์การบริหาร
ส่วนตำบล (มาตรา 68) ได้ดังต่อไปนี้

3.1 ให้มีน้ำเพื่ออุปโภค บริโภค และการเกษตร

3.2 ให้มีและบำรุงการไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

3.3 ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ

3.4 ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจ

และสวนสาธารณะ

3.5 ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรและกิจการสหกรณ์

3.6 ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว

3.7 บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพของราษฎร

3.8 การควบคุมดูแล และรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของ

แผ่นดิน

3.9 หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.10 ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม

3.11 กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์

3.12 การท่องเที่ยว

3.13 การผังเมือง

อำนาจหน้าที่ตามพ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 16 แห่ง พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอน
การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 กำหนดให้องค์การบริหาร
ส่วนตำบลมีอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชน
ในท้องถิ่นของตนเอง ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง

2. การจัดให้มีและบำรุงรักษาทางบก ทางน้ำ และทางระบายน้ำ

3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้ามและที่จอดรถ

4. การสาธารณสุข โภชนา และการก่อสร้างนั้น ๆ

5. การสาธารณูปการ
6. การส่งเสริมการฝึก และการประกอบอาชีพ
7. การพาณิชย์ และการส่งเสริมการลงทุน
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา

และผู้ด้อยโอกาส

11. การบำรุงรักษาสีตปะ จาริตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และ

วัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มีและบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา

15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของ

ประชาชน

16. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
20. การจัดให้มีและควบคุมสุสานและฌาปนสถาน
21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์
22. การจัดให้มีและควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการ

อนามัย โรงมหรสพและสาธารณสถานอื่น ๆ

24. การจัดการบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

25. การผังเมือง
26. การขนส่งและการวิศวกรรมจราจร
27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
28. การควบคุมอาคาร

29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย

30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกัน และรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

31. กิจกรรมอื่นใดที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่ คณะกรรมการประกาศกำหนด

สรุปได้ว่า จากอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล จะมีทั้งหน้าที่หลักและ หน้าที่ที่ต้องทำ จะเห็นว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่ต้องดำเนินการในฐานะที่เป็น หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่น และสามารถที่จะบริหารจัดการท้องถิ่น ได้ตามหลักแห่งการ ปกครองตนเอง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการพัฒนาท้องถิ่น

6. บริบทเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน

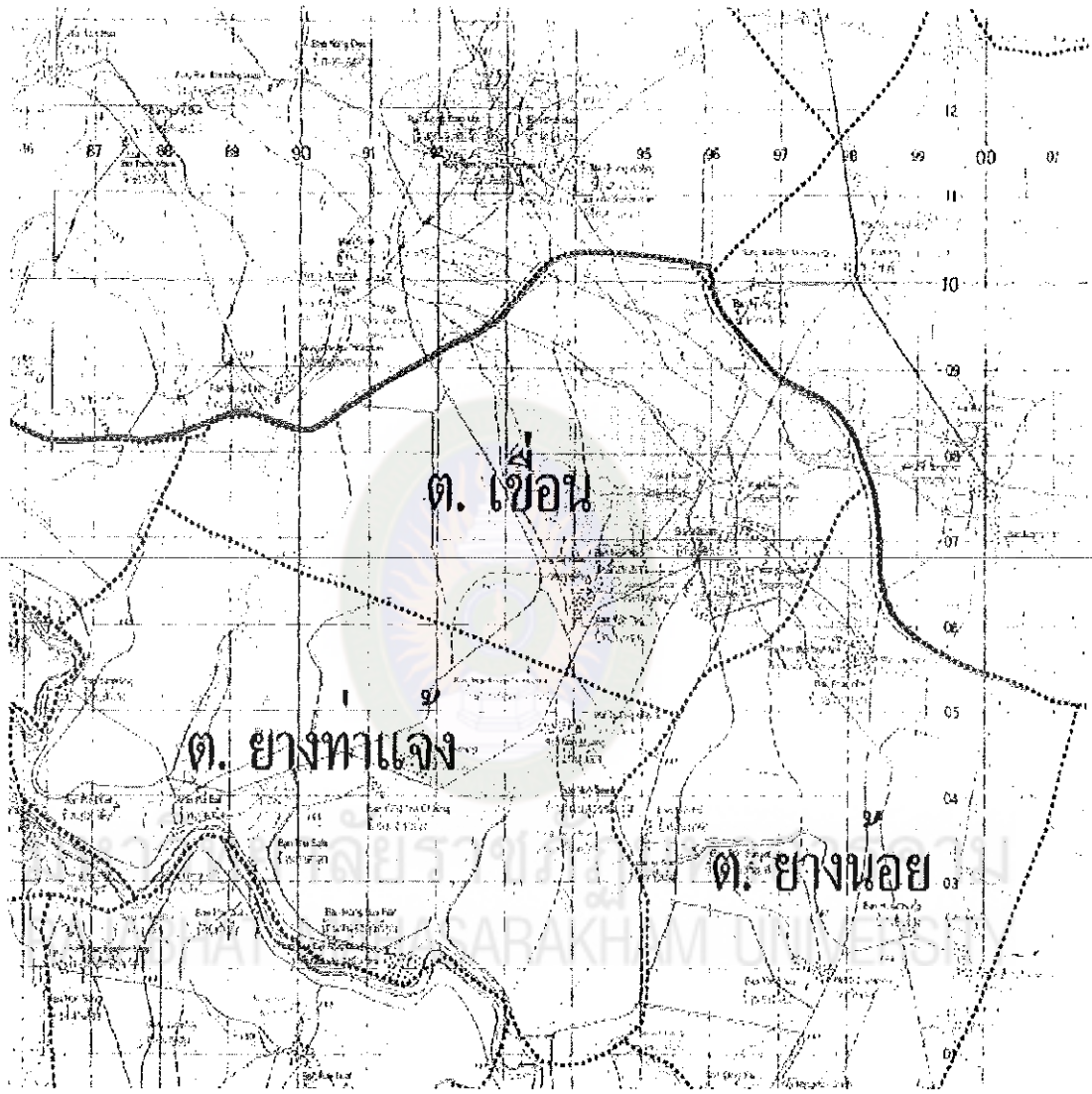
6.1 สภาพทั่วไป

6.1.1 ลักษณะที่ตั้งและขนาด

ตำบลเขื่อนอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอโกสุมพิสัย โดยมี ระยะห่างจากอำเภอโกสุมพิสัย 13 กิโลเมตร ตามถนนสายโกสุมพิสัย-เขียงยืน และห่าง จากกรุงเทพฯ ฯ โดยทางรถยนต์ 499 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ	มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลหนองซอน อำเภอเขียงยืน
ทิศตะวันออก	มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย
ทิศใต้	มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลยางน้อย อำเภอโกสุมพิสัย
ทิศตะวันตก	มีอาณาเขตติดต่อกับตำบลนาทอง อำเภอเขียงยืน

แผนที่แสดงเขตตำบลเขื่อน อ.โกสุมพิสัย จ.มหาสารคาม

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน, 2553 : 1

6.1.2 เนื้อที่

ตำบลเขื่อน มีเนื้อที่ประมาณ 23.50 ตารางกิโลเมตร หรือ 14,667 ไร่

6.1.3 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพภูมิประเทศขององค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อนเป็นที่ราบลุ่มมีคลองชลประทานผ่านพื้นที่ทำการเกษตรของราษฎรเกือบทั้งหมด

6.1.4 ลักษณะภูมิอากาศ

ตำบลเขื่อนมีลักษณะอากาศแบบมรสุมเขตร้อน (Tropical Monsoon climate) ในช่วงฤดูร้อนจะมีอากาศร้อนอบอ้าว ในช่วงมรสุมฤดูร้อนจะได้รับลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่พัดมาจากมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งทำให้เกิดฝนตก สำหรับปริมาณน้ำฝนที่พื้นที่บริเวณจังหวัดได้รับนั้น ส่วนมากจะเกิดจากผลกระทบของพายุหมุนเขตร้อนที่เคลื่อนผ่านประเทศเวียดนามและเข้าสู่ประเทศไทย

6.1.5 จำนวนหมู่บ้าน 11 หมู่บ้าน ประกอบด้วย

หมู่ที่ 1	บ้านเขื่อน
หมู่ที่ 2	บ้านเขื่อน
หมู่ที่ 3	บ้านเขื่อน
หมู่ที่ 4	บ้านโนนตุน
หมู่ที่ 5	บ้านโนนเนา
หมู่ที่ 6	บ้านเขื่อน
หมู่ที่ 7	บ้านเขื่อนสมบูรณ์
หมู่ที่ 8	บ้านเขื่อนเหนือ
หมู่ที่ 9	บ้านโนนตุน
หมู่ที่ 10	บ้านเขื่อนใต้
หมู่ที่ 11	บ้านเขื่อนคำ

6.1.6 ประชากร

จำนวนประชากรทั้งสิ้น 5,666 คน แยกเป็นชาย 2,791 คน หญิง 2,875 คน
จำนวนครัวเรือน 1,486 ครัวเรือน

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนประชากร และครัวเรือนตำบลเขื่อน

หมู่ที่	จำนวนประชากร			จำนวนครัวเรือน
	ชาย	หญิง	รวม	
1	157	163	320	83
2	275	291	566	165
3	254	279	533	136
4	291	307	598	157
5	389	406	795	203
6	368	347	715	206
7	204	236	440	120
8	284	319	603	139
9	246	244	490	133
10	155	128	283	70
11	168	155	323	74
รวม	2,791	2,875	5,666	1,486

ที่มา : สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง อำเภอโกสุมพิสัย. 2553 : 1

6.2 สภาพทางเศรษฐกิจ

6.2.1 อาชีพ

อาชีพหลัก คือ การทำนาปี การทำนาปรัง การเกษตร

อาชีพรอง คือ การค้าขาย รับจ้าง หัตถกรรมพื้นบ้าน

6.3 สภาพทางสังคม

6.3.1 การศึกษา

โรงเรียนประถมศึกษา 2 แห่ง

ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน 1 แห่ง

ที่อ่านหนังสือพิมพ์ 11 แห่ง

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2 แห่ง

6.3.2 สถาบันและองค์กรทางศาสนา

วัด/สำนักสงฆ์ 3 แห่ง ดังนี้

วัดจันทอุทัย บ้านเขื่อน หมู่ที่ 1,2,6,8,10,11

วัดสุนทรารม บ้านเขื่อน หมู่ที่ 3,7

วัดทรายคำ บ้านโนนต๋น, โนนเนาวิ หมู่ที่ 4,5,9

6.3.3 สาธารณสุข

สถานีอนามัยประจำตำบล 1 แห่ง

ศูนย์สาธารณสุขมูลฐาน 11 แห่ง

อัตราการมีและใช้ส้วมราดน้ำ 100 เปอร์เซนต์

6.4 ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

สถานีตำรวจ 1 แห่ง

6.5 การบริการพื้นฐาน

6.5.1 การคมนาคม

มีถนนภายในหมู่บ้านและเชื่อมระหว่างหมู่บ้านมี ถนนทางหลวงแผ่นดิน

6.5.2 การโทรคมนาคม

ที่ทำกาารไปรษณีย์ 1 แห่ง

ตู้โทรศัพท์สาธารณะ 10 แห่ง

6.5.3 การไฟฟ้า

ในเขตตำบลเขื่อน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีไฟฟ้าใช้ทุกหมู่บ้าน ทุกครัวเรือน

6.6 ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ทรัพยากรป่าไม้ประมาณ 10 % ของพื้นที่ทั้งหมดส่วนใหญ่เป็นป่าปลูกทดแทนป่าที่ถูกทำลาย

ทรัพยากรดินไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์เนื่องจากเป็นดินทราย บางส่วนมีสภาพดินเค็ม

ที่ดินสาธารณประโยชน์

โคกหนองม่วง เนื้อที่ 25 ไร่

โคกเก่าคือ เนื้อที่ 4,400 ไร่

6.7 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน

องค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน ประกอบด้วย สภาองค์การบริหารส่วนตำบล และคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

6.7.1 สภาองค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน ประกอบด้วย สมาชิกสภา

องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ได้รับการเลือกตั้งเข้ามาดำรงตำแหน่งหมู่บ้านละ 2 คน มีวาระ 4 ปี มีจำนวนทั้งหมด 22 คน

6.7.2 คณะผู้บริหาร ประกอบด้วย นายกองการบริหารส่วนตำบล

รองนายกองการบริหารส่วนตำบล 2 ท่าน และเลขานุการนายก 4 ซึ่งนายกองการบริหารส่วนตำบล มาจากการเลือกตั้ง โดยตรงจากประชาชน ตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น ดำรงตำแหน่งนับแต่วันเลือกตั้งและมีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้ง

องค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน แบ่งหน่วยการบริหารและภารกิจหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยจัดแบ่งส่วนราชการองค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน ออกเป็น ดังนี้

1. สำนักปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานบริหารงานทั่วไป งานธุรการ งานพิมพ์ดีด งานการเจ้าหน้าที่ งานสวัสดิการ งานการประชุม งานเกี่ยวกับการตราข้อบัญญัติตำบล งานนิติการ งานการพาณิชย์ งานรัฐพิธี งานประชาสัมพันธ์ งานจัดทำแผนพัฒนาตำบล งานจัดทำข้อบังคับ งบประมาณประจำปี งานขออนุมัติดำเนินการตามข้อบังคับ งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย
2. ส่วนการคลัง ทำหน้าที่เกี่ยวกับการรับเงิน การเบิกจ่ายเงิน การฝากเงิน การเก็บรักษาเงิน การตรวจเงิน การหักภาษีเงินได้และการนำส่งภาษี งานเกี่ยวกับการตัดโอนเงินเดือน งานรายงานเงินคงเหลือประจำวัน งานขออนุมัติเบิกตัดปี และขอขยายเวลาเบิกจ่าย งานการจัดทำงบ แสดงฐานะทางการเงิน งบทรัพย์สิน หนี้สิน งบโครงการ เงินสะสม งานการจัดทำบัญชีทุกประเภท งานทะเบียนคุมเงินรายได้รายจ่าย งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับมอบหมาย
3. ส่วนโยธา ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานสำรวจ ออกแบบ เขียนแบบถนน อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ ฯลฯ งานการประมาณการค่าใช้จ่ายตามโครงการ งานควบคุมอาคาร งานการก่อสร้าง และซ่อมบำรุงทาง อาคาร สะพาน แหล่งน้ำ งานควบคุมการก่อสร้าง งานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง หรือได้รับมอบหมาย

4. ส่วนการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับการจัดการศึกษา การส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามของประชาชน การสนับสนุนบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และทรัพย์สินต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ทางการศึกษา จัดสถานที่เพื่อการศึกษา ส่งเสริม ทำนุบำรุง และรักษาไว้ซึ่ง ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณีของท้องถิ่น วัฒนธรรมด้านภาษา การดำเนินชีวิต ส่งเสริมสนับสนุนการเล่นกีฬา การส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ

5. ส่วนสวัสดิการสังคม ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนให้การสงเคราะห์แก่เด็ก สตรี คนชรา ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ศึกษา ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

มาลี เบ็ญจมะโน (2546 : 69) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี พบว่า กลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุช่วง 26-35 ปี มีการศึกษาค่ากว่าปริญญาตรี มีรายได้ต่ำกว่า 5,000 บาท ประกอบอาชีพรับจ้างมากที่สุด ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ วุฒิการศึกษา และรายได้ของประชาชน มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ยกเว้น อาชีพของประชาชนที่ไม่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของ อบต.

บุญเทียน จันสุข (2548 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลมลาไสย อำเภอมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางเมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน คือ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตและด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อยมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม และการรักษาความสงบเรียบร้อย ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการวางแผนการส่งเสริมการลงทุนพานิชยกรรมและการท่องเที่ยว

และด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังพบว่า ประชาชนที่มีความแตกต่างกันเรื่องเพศ และระดับการศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลโดยรวมไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นดังกล่าวแตกต่างกัน

รัชชัย หล่อวิริยะสกุล (2550 : 67-68) ศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 4 ด้าน ประกอบด้วย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ แก้ไขปัญหา พบว่า โดยรวมมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก และจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก จำนวน 3 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ รองลงมา คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน และมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการควบคุม ตรวจสอบ แก้ไขปัญหา

พรเทพ ถิ่นทะพรหม (2550 : 79-82) ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และอยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้านเรียงจากเฉลี่ยมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ด้านการมีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล และด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ในเขตอำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ที่มีเพศและการศึกษาแตกต่างกันมีส่วนร่วมแตกต่างกัน ส่วนที่มีอายุและอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

พระอนุกุล ศรีปัจฉิม (2550 : 76 -80) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก จำนวน 2 ด้าน คือ สาธารณสุข และด้านส่งเสริมการศึกษาและวัฒนธรรม ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย ที่มีเพศ อายุ อาชีพ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย เพศชายและเพศหญิงโดยรวมและรายด้าน พบว่าไม่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย ที่มีอายุแตกต่างกัน โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย ที่มีอาชีพแตกต่างกัน โดยรวมและรายด้าน พบว่า ไม่แตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานองค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์ชัย ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน โดยรวมและรายด้าน พบว่า แตกต่างกัน

ไพโรพ ถนัดคำ (2550 : 65 -66) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ผลการศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด จำแนกตาม เพศ อายุ และระดับการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลจตุรพักตรพิมาน อำเภอจตุรพักตรพิมาน จังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างเพศชายและเพศหญิง พบว่า แตกต่างกัน โดยเพศหญิงมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลมากกว่าเพศชาย ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลทั้ง 3 กลุ่ม คือ อายุ 18-30 ปี อายุ 31-45 ปี และอายุ 45 ปีขึ้นไป พบว่าไม่แตกต่างกันทางสถิติที่ระดับ .05 และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลระหว่างระดับการศึกษา ทั้ง 4 ระดับ คือ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา, ปวช. หรือเทียบเท่าอนุปริญญา, ปวศ.หรือเทียบเท่า และปริญญาตรีขึ้นไป มีความแตกต่างกัน

นฤชิต ชูช่วย (2551 : 81-82) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการศึกษาพบว่าระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับปาน

กลางทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบล
ยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ จำแนกตาม เพศ อาชีพ และระดับการศึกษา
พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อาชีพ และระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีระดับการมีส่วนร่วมใน
การดำเนินงานของเทศบาลตำบลยางตลาด อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์ ไม่แตกต่างกัน

วิศาสตร์ สืบชมพู (2551 : 88-89) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาคมในการ
ดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด ผล
การศึกษาพบว่า ส่วนใหญ่มีอายุอยู่ระหว่าง 47 – 57 ปี ด้านการศึกษาพบว่าส่วนใหญ่อยู่ใน
ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. ด้านอาชีพส่วนใหญ่มีอาชีพเกษตรกร ผลการ
วิเคราะห์ระดับการมีส่วนร่วม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาคมในการดำเนินงานของ
องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว อำเภอเสถภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปาน
กลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มีระดับการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ
ด้านการเสนอปัญหา และอยู่ในระดับปานกลาง 3 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย
คือ ด้านการดำเนินการ ด้านการประเมินผล และด้านการตัดสินใจ ผลการเปรียบเทียบการ
มีส่วนร่วมของประชาคมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเกาะแก้ว ที่มีเพศ
อายุ ระดับการศึกษาและอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหาร
ส่วนตำบล ทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการเสนอปัญหา ด้านการมีส่วนร่วมใน
การตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินการ และด้านการมีส่วนร่วมในการ
ประเมินผล ไม่แตกต่างกัน

กวีนา คำก้อน (2552 : 75 - 76) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
ดำเนินงานเทศบาลตำบลห้วยผึ้ง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับการมีส่วน
ร่วมของประชาชนในการดำเนินงานเทศบาลตำบลห้วยผึ้ง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์
โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ
ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ผลการเปรียบเทียบการมีส่วน
ร่วมของประชาชนในการดำเนินงานเทศบาลตำบลห้วยผึ้ง อำเภอห้วยผึ้ง จังหวัดกาฬสินธุ์
โดยรวมพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
ดำเนินงานเทศบาลตำบลห้วยผึ้ง แตกต่างกัน โดยเพศชายมีส่วนร่วมมากกว่าเพศหญิง และ
เมื่อจำแนกตามช่วงอายุผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงาน
เทศบาลตำบลห้วยผึ้ง โดยรวม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน และเมื่อจำแนกตามระดับ

การศึกษา ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานเทศบาลตำบล ห้วยผึ้ง โดยรวม พบว่า ไม่มีความแตกต่างกัน

เจริญ ประกอบเลิศ (2552 : 88-89) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 2 ด้าน คือ ด้านจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำและทางบก และด้านป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่มีเพศ อายุ และพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบล พบว่า ประชาชนที่เพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแคนดง โดยรวมไม่แตกต่างกัน , ประชาชนที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแคนดง โดยรวมไม่แตกต่างกัน , และประชาชนที่มีพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลในอำเภอแคนดง จังหวัดบุรีรัมย์ โดยรวมแตกต่างกัน

เนาวรัตน์ พรหมเกตุ (2552 : 75-77) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลชัยวี 6 ด้าน จำแนกตามสถานที่ตั้งหมู่บ้าน พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาของเทศบาลตำบลชัยวารี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง

ประสาร กมลพุทฺธ (2552 : 140-143) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลร่องคำ อำเภอร่องคำ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกรายด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกแนวทางเพื่อแก้ปัญหา และการมีส่วนร่วมในระดับน้อย 2 ด้านเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา และด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงาน

พระศรีเมือง ฌ หนองคาย (2552 : 100-103) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารเหล่าต่างคำ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารเหล่าต่างคำ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า

อยู่ในระดับมาก 1 ด้าน และอยู่ในระดับปานกลาง 7 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านคุ้มครอง ดูแล รักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านจัดให้มีและบำรุงรักษาทางน้ำทางบก ด้านป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ ด้านบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดี ด้านรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดิน และที่สาธารณะ รวมทั้งกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล ด้านการส่งเสริม การพัฒนาสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้พิการ ด้านป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านส่งเสริมการศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม

รัชนิกา ไสยรส (2552 : 112-113) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 3 ด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดให้มีการบำรุงรักษาทางบกและ ทางน้ำ ด้านการรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัด มูลฝอยและสิ่งปฏิกูล และด้านการบำรุงศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและ วัฒนธรรมอันดีงามของท้องถิ่น ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีเพศ อายุ และระดับการศึกษาแตกต่างกันต่อการดำเนินงานของเทศบาลตำบลชัยวารี อำเภอโพธิ์ ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า ประชาชนที่มีเพศแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของ เทศบาลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด ไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุ ระดับ การศึกษาแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของเทศบาลชัยวารี อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดร้อยเอ็ด แตกต่างกัน

สวรรค์ ชมภูธร (2552 : 74-75) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ ดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอแกดำ จังหวัดมหาสารคาม โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ ที่มีเพศแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อ จำแนกเป็นรายด้าน พบว่า มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล แตกต่างกัน จำนวน 1 ด้าน คือ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ผลการเปรียบเทียบ

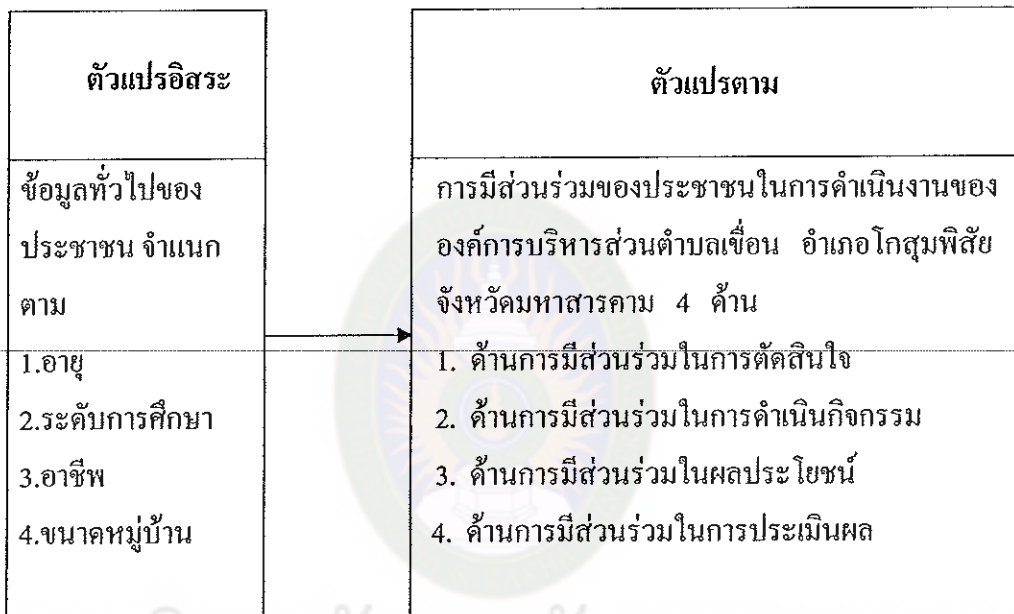
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ ที่มีอายุแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน ผลการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลมิตรภาพ อำเภอแกลง จังหวัดมหาสารคาม ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยรวมและรายด้านทั้ง 4 ด้านไม่แตกต่างกัน

8. กรอบแนวคิดการศึกษา

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน เมื่อพิจารณาตามบริบทขององค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน ผู้ศึกษาได้นำเอาแนวคิดของ Cohen and Uphoff (1980 : 213 – 218 ; อ้างใน โกวิทช์ พวงงาม. 2553 : 55) มาประยุกต์ใช้ในการกำหนดกรอบแนวคิดในการศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเขื่อน อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม โดยศึกษา 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าร่วมในการประชุมเวทีประชาคมหมู่บ้านที่ทางองค์การบริหารส่วนตำบลได้จัดขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เสนอปัญหา ความต้องการ กำหนดแนวทางการพัฒนา และร่วมวางแผน โครงการ /กิจกรรม เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลือกโครงการ/กิจกรรมที่ต้องการให้องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประโยชน์และตอบสนองตามความต้องการของชุมชนให้มากที่สุด
2. ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้าร่วมดำเนินการตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมตามแผนพัฒนาขององค์การบริหารส่วนตำบลให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้
3. ด้านการมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ หมายถึง การที่ประชาชนได้รับประโยชน์จากแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน

4. ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล หมายถึง การที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลแผนงาน หรือ โครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลได้ดำเนินการว่ามีความสำเร็จและตรงตามเป้าหมายมากน้อยเพียงใด จากนั้นผู้ศึกษาได้นำมาสรุปเป็นกรอบแนวคิด ดังปรากฏตามแผนภูมิที่ 1 ดังนี้

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
 RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY

แผนภูมิที่ 1 กรอบแนวคิดการศึกษา